

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

**Arii disputatio execranda et in omnibus repudianda - Cod.  
Aug. perg. 149**

**Augustinus, Aurelius**

**[Reichenau ?], [1. Hälfte 9. Jh.]**

Augustinus: Liber I contra Maximianum arrianorum episcopum

[urn:nbn:de:bsz:31-42022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-42022)



# INCIPIT LIB. PRIMUS AURELIANU

CUSTINI EPI. CONTRA MAXIMIANUM ARRIANORUM EPM.

**D**isputationi maximi arrianorum episcopi. Cuius prolixitate spatium diei quo presentes conferebamus adsumpsit. Responsum debitam reddens ad ipsum loqui utque debeo siue adhuc existimet contradicendum esse cum legerit. siue dno in in eius corde mirabiliter operante manifeste consentiat ueritati. Quid tibi uisum est homo arriane tam multa dicere. et pro causa que inter nos agitur nihil dicere. quasi hoc sit respondere posse. tacere non posse. prius itaque ostendam refellere te non potuisse que dixi. deinde quantum necessarium uidebitur. ego refellam que ipse dixisti. ego certe respondis uerbis tuis ubi uisti auobis unum dnm coli. Consequens e inquam ut aut non colatis xpm aut non unum dnm colatis sed duos. Ad hoc tu respondere conatus. multum quidem locutus es adserens quod et xpm dnm colatis. Sed duos deos auobis coli quamuis non negaueris. tamen non ausus es confiteri. sensisti enim duos deos colendos. xpianis aures ferre non posse. O quam de proximo te corriges et scilicet res credere quod dicere timuisti. Cum enim clamat apostolus corde creditur ad iusticiam ore autem confessio fit ad salutem. Si ad iusticiam ueritas pertinet quod credis. Quare hoc ad salutem etiam ore non confiteris. Si autem duos deos colendos ad salutem non pertinet confiteri. sine dubio nec ad iusticiam pertinet credere. Qui ergo non uis talis confessione reum teneri ostium. quare non mundas a tali credulitate cor tuum. Tene cum catholica fide rectam non tepudet emendare peruersa. Tene cum catholica patrem quidem non esse qui filius e. & filium non esse qui pater e. & dnm ee patrem et dnm esse filium. uerum tamen ambos simul non duos deos esse. sed unum istomodo solo fiet ut & patrem colas et filium. Ne tamen duos deos colendos dicas ee sed unum. ne reatu impietatis. tua conscientia conpungatur. Quando sonuerit in auribus tuis dicta diuina quia nullus ds nisi unus. et audi uisit dnm ds tuus dnm unum ee. ut quando audis dnm dnm tuum adorabis et illi soli ser uies securus possis non solo patrem

X X X



sed etiam filio caque unido deperitur seruitute seruire: Memento ergo non te  
 respondisse ad illud quod obiceram: non a uobis coluimus dñm sed duos. **S**ecundo loco  
 egre cum de uerbis tuis ubi dixerat dñm patrem ad humana non descendisse contagia  
 quasi xps illa in carne per se suscipit. Et admonui quomodo contagium intellegi solet  
 non utique nisi in aliquo uitio a quibus omnibus immunem nouimus xpm. nec ad hoc quic  
 quam respondere potuisti. Testimonia diuina que ab te commemorata sunt  
 nihil te adiuuare potuerunt. Non enim eis probare potuisti humano xpm at ta  
 minatum esse contagio. Quod enim apostolum dixisse commemoras: quomodo xps cum  
 peccator non esset peccatum pro nobis fecit. Lege diligentius et ne forte menda  
 sum incurreris codicem aut latinus interpret errauerit. Grecum inspicere & inue  
 nies non xpm pro nobis fecisse peccatum. sed a patre dō ipsum xpm factum esse pec  
 catum. Id est sacrificium pro peccato: At enim apostolus. obsecramus pro xpo te  
 conciliari dō cum qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit: Non ergo  
 fecit ipse peccatum sed eum dñs pro nobis peccatum fecit. Hoc est ut dixi sacrificium  
 pro peccato: Si ergo recolas uel legas inuenies in libris ueteris testamenti peccata  
 appellari sacrificia pro peccatis. Similitudo etiam carnis peccati in qua uenit ad  
 nos dicta est et ipsa peccatum. Misit inquit dñs filium suum in similitudine carnis  
 peccati et de peccato damnauit peccatum in carne. Hoc est de similitudine car  
 nis peccati que ipsius erat damnauit peccatum in carne peccati que nostra est  
 Propter hoc etiam de illo dicitur. quod enim mortuus est peccato mortuus est  
 semel. quod autem uiuit. uiuit dō. Peccato enim mortuus est. quia similitu  
 dinem carnis peccati mortuus est. quando moriendo. sicut in carne. Ut per hoc  
 misterium significaret eos qui in morte ipsius baptizantur. mori peccato.  
 ut uiuant dō. Sic etiam per crucem factus est pro nobis maledictus. pendens in  
 quippe in ligno. mortem que de maledicto de uenerat. suspendit in ligno. atque  
 uetus homo noster simul confixus est cruci. ut non mendaciter dictum in lege  
 intellegatur. maledictus omnis qui pendet in ligno. Quid est maledictus nisi  
 terra et in terram ibis. Et quid est. omnis nisi quia et ipse xps qui cum esse  
 uitamortuus est tamen ueramorte non filia. Si intellegas ista misteria

AUREL

NUARRIAN

us prolixitate spatio  
 eorum reddens ad ipse  
 legere. si uel dno p  
 Quis tibi uisum est  
 nihil dicere. quasi hoc  
 in refellere tenon potu  
 ore fellam que ipse dicit  
 dñm colu. Consequens e  
 sed duos. Ad hoc tu respon  
 uod et xpm dñm colaris. Sed  
 uisus et confiteri. Sensim  
 de proximo te corrip  
 amet apostolus cor deo  
 fficiam putas pertinere  
 Si autem duos deos coler  
 diuinitatem pertinet  
 uum quare non mundu  
 in non tepudat enendat  
 filius. & filium non esse  
 umbo simul non duos deos  
 et tamen duos deos coler  
 impungatur. Quando fieri  
 us. et audi uis dñi dñi  
 aser uel securus possit



simul intelleges non esse contagia: Sed quid ad nos. si more tuo loquens. contactum forte mor-  
talem. uoluisti appellare contagium. cum tamen nobiscum sentias. dñm ihum nec in spu  
nec in carne ullam habuisse peccatum.

**T**ertio loco de inuisibili dō cum agerem ammonui ut crederes inuisibilem non solum  
patrem. sed & iam filium secundum diuinitatem. non secundum carnem. In qua  
eum uisibilem mortalibus apparuisse quis negat. Unde et alio loco postea dispu-  
taui. Tu autem cedens manifestissime ueritati. consensisti esse inuisibilem filium.  
ac per hoc destruxisti quod dixeras. unum inuisibilem patrem. sed rursum tua  
consensione turbatus. Quia inuisibilem etiam filium esse consenserat. ausus es dicere  
minora uideri a maioribus. maiora uero a minoribus non uideri. Dicens angelos  
uideri a archangelis. animas ab angelis. angelos uero ab animis non uideri.  
Unde etiam xpm secundum diuinitatis sue substantiam. non solum ab hominibus  
sed nec a uirtutibus celestibus uideri adseris. Ideo patrem solum inuisibilem esse dixisti.  
quia superiorem non habet a quo circumspiciatur. Dic nobis rogote quando tibi in-  
dicauerunt archangeli quod ipsi uideant angelos non autem uideantur ab angelis.  
quibus narrationibus angelos cognouisti quod ipsi uideant animas. anime illor  
non uideant. A quo haec audisti. unde didicisti. ubi legisti. Non melius diuinis  
libris animum intenderes. ubi legimus et ab hominibus angelos uisos. quando uolu-  
erunt et quomodo uoluerunt uideri. lubente uel sinente omnium creatore.  
Verum tamen quid dixeras. ideo salum dicendum inuisibilem patrem. quia non habet  
superiorem a quo circumspiciatur. Confessus es postea filio esse uisibilem  
contra te ipsum proferens euangelicum testimonium. Ubi dicit ipse filius. non quia  
patrem uidet quis. sed qui a dō. hic uidet patrem ubi te quidem ueritas aper-  
tissime uicit. Sed tu nolens ab errore liberari. nolisti salubriter uinci. Cum enim  
contra te commemorasses euangelicum testimonium. quo claruit a filio uideri  
patrem dicente ipso filio. sed qui est a dō. hic uidet patrem. Interim quod dixeras.  
perdidisti. solum esse inuisibilem patrem. quia non habet superiorem. quando  
quidem ueritate uictus eum uideri ab inferiore confessus es. Uos enim dicitis  
inferiorem filium. a quo tamen patrem uideri teste filio cogente dixisti.

<sup>di</sup>  
i. mox addidisti de tuo. sed uidet incapabilem.



de incapabili. postea uidebimus ut etiam <sup>illic</sup> ueritas uincat. Non enim de capabili & incapabili. sed de uisibili et inuisibili inter nos questio uersabatur. In qua questione sit tibi ipsi tu ipse uisibilis et uictum esse te uides. **Iiiii.**

**Q**uarto loco egit tecum de immortalitate etiam filio quoniam tu illud quod ait apostolus quis solus habet immortalitatem sic intellegi uoluisti tanquam de solo patre sit dictum. Ille hoc non de patre dixerit sed de deo quod est & pater et filius et sps scs ostendit ergo et filium habere immortalitatem. Secundum substantiam diuinitatis suae. Nam secundum carnem quis negat eum fuisse mortalem. Tu autem cum mihi respondere ad hunc locum uelles per spicua ueritate conclusus etiam dm filium immortalitatem habere confessus es. Uictus es igitur in eo quod dicebas de patre tantum dixisse apostolum quod solus habeat immortalitatem; neque enim propter ea uinculis ueritatis elaberis quoniam dicitur habet quidem filius immortalitatem sed accipiens a patre; non queritur unde habeat sed utrum habeat; tu enim de patre solo uis intellegi quod scriptum est. solus habet immortalitatem. prorsus a nullo acceptam pater habet immortalitatem & a patre acceptam filius habet immortalitatem. Nemo quoniam si eam non habet filius. pater eam non dedit filio aut acceptam perdidit filius; dedit autem pater. nec perdidit filius. nec pater dando perdidit. quod generando dedit; habet ergo immortalitatem et pater et filius non pater solus. Cogis itaque confiteri non de solo patre dictum esse quis solus habet immortalitatem. Habet autem hanc solus sed ds quod non solus est pater. quia & hoc est & filius. et uterque adiuncto sps sco. unus ds. Sed quare solus ds dicitur sic habere immortalitatem. cum et anima pro suo modo sit immortalis & alia spiritalis celestisque creatura postea uidebimus; nunc autem sufficit nobis quod ad ea quae dixi nihil respondere potuisti. Et non solum patrem sed quamuis ab ipso habere tamen immortalitatem etiam filium coactus es confiteri.

& a patre acceptam filius habet immortalitatem

**Q**uinto loco ostendi unde maior sit pater filio. quia non deo maior est unde illic coeternus est filius. Sed homine maior est. quod & tempore factus est filius. Ibi commemorauit apostolicum testimonium. Quia cum in formam dei esset non rapina arbitratus est esse equalis deo; natura quippe illi fuerat di



(MAXIMIANUS)

AVGVS

(MAXIMIANUS)

AVGVS

INURE

si rapina dicitur sed  
ueritate

(elegantissime)

equalitas non rapina ad quod tu respondens dixisti quis enim negat filium esse in forma  
 di quod enim sit di quod sit dñs quod sit rex. lamputo latius exposuimus et quia non  
 rapina arbitratus est esse equalem dō. Hoc nos beatus apostolus paulus instruit  
 quod ille non rapuit nec nos dicimus; hæc uerbatua non solum nihil habent aduer-  
 sus nos sed magis apparent esse pro nobis. Si enim confiteris di formam. Quis non  
 aper tedi filium dō confiteris equalem presertim quia de uerbis apostoli ubi ait  
 Non rapina arbitratus est esse equalis dō. Non potuisti pro tuis partibus inuenire  
 quod diceret et quia hoc dixisse apostolum non potuisti negare. ideo dixisti quod  
 ille non rapuit; nec nos dicimus tanquam hoc sit non rapuit quod est non habuit. Idest  
 equalitatem di atq; ita dicitur sit non rapina arbitratus est esse equalis dō. ac si diceret  
 non arbitratus est esse rapiendum equalitatem di eo quod ab illo fuerit aliena. Rap-  
 tor enim rei alienæ uisus patet. Tamquam hoc filius cum possit rapere noluit sic  
 quod uides quanta insipientia seruatur. Ergo intellege apostolum ideo dixisse non  
 rapina arbitratus est esse equalis dō quia non alienum arbitratus est esse quod na-  
 tus est sed tamen quamuis equalitatem di non fuerit arbitratus aliena sed sua  
 semet ipsum & inaniuit non querens que sua sunt sed que nostra sunt. Quod  
 ut noueris ita esse adtende unde ad hoc apostolus uenerit. cum enim xp̄ianus  
 humilitatem præciperet caritatis alter alterum inquit existimantes superiore  
 sibi non que sua sunt unusquisque intendentes sed que aliorum. deinde ut em-  
 plo xp̄i hortaretur non sua querere uel intendere sed que aliorum sunt singuli  
 quique hoc inquit sentite in uobis quod & in xp̄o ih̄u. Quicum in forma di esset  
 que illi erat sua non rapinam arbitratus est esse equalis dō sed tamen querens  
 nostra non sua semet ipsum & inaniuit non formam di amittens sed formam  
 serui accipiens. Non enim est mutabilis illa natura ut se & maneret perdendo  
 quod erat sed accipiendo quod non erat. Nec consumendo que sua sunt sed ad su-  
 mendo que nostra sunt. Ac deinde in formam serui obediendo sicut homo usq;  
 ad mortem crucis propter quod eum exaltauit et donauit ei nomen quod est  
 super omnem nomen etcetera. Homini ergo donauit ista non dō; neque enim  
 cum in forma di esset non excelsus erat aut non e genua flectebant celestia

in forma et in forma. Sed  
 quod exaltauit. Idest pro  
 cuius fixus est. Idest pro  
 Utrum ipse formam  
 formam. Quod non homin  
 illius hominis non intelleg  
 est. communi dicitur form  
 equalitas apparet. In bono  
 quod est ipsum utiq; dicit. n  
 tudinem formam. Et tunc in  
 est filius. proculdubio ipse  
 filius. Scriptum est autem  
 filio forme di patris esse  
 mee ubi de uerbis apostoli  
 proinde intentione pot  
 In  
 In loco ueris dem nat  
 fetus animalium. Inman  
 nature cuius est pater. neq  
 cum dicit ipse de dicit animalibus  
 hominem uerum etiam carni  
 sed ad confusionem detrahe  
 naturas habere tamen  
 concedere communionem  
 apere. et non ruptibilis  
 sit secundum uos humana  
 tum uel cresciendo possunt  
 minor parte generis si ren  
 necreuit. Hic ut appu  
 ad rem non respondisti. sed



terreftria et inferna. Sed cum dicitur propter quod eum exaltauit <sup>patris</sup> apparet propter quod exaltauerit. id est propter obedientiam usque ad mortem crucis. In qua ergo forma crucifixus est. ipsa exaltata est. ipsi donatum est nomen quod est super omne nomen.

Ut cum ipsa forma serui nomine tur filius unigenitus di. non itaque facias in parendo formandi. quod nec ipsis hominibus dici potest. nam cum dictum fuerit iste homo in forma est illius hominis. nemo intellegit nisi equalis. An forte non uis sic accipere quod dictum est. cum in formam di ee in formam di patris intellegas filium. ubi nihil aliud quam equalitas apparet amborum. Sed in formam di putas intellegendum in forma sua. quia et ipsum utiq; di est. non omni multum curiosi etiam sic intellegas. ubi enim plenitudinem forme etatis incrementa non faciunt. sed do gignente perfectus natus est filius. proculdubio si forma filii forma patris non est equalis. non uerus est filius. Scriptum est autem. ut simus in uero filio eius ihu xpo. Forma igitur ueri filii forme di patris esse non potest unequalis. proinde ne hic loco prosecutionis mee ubi de uerbis apostoli aequalem patri filium conprobau. respondere aliquid prouestra intentione potuisti.

**I**n hoc loco ut eiusdem nature cuius & pater est ostenderet filium. & iam mortalium fetus animalium. in manitatu uestrae & toris obieci. increpans cor uestrum. qui eiusdem nature cuius est pater. negatis eedem filium. quoniam uerum esse filium non negatis. cum di ipse dederit animalibus hoc generare quod ipsa sunt. ubi non solum hominis hominem. uerum etiam canis canem filium nominauit. non ad similitudinem di. sed ad confusionem detrahentium filio di. qui cum uideant corruptibiles mortalesq; naturas. habere tamen nature desuis parentibus unitatem. Filio di uero nolunt concedere communionem nature unius habere de patre. cum sit inseparabilis a patre et incorruptibilis. eternusq; cum patre. Unde etiam dixi quod melior sit secundum uos humana conditio. ubi conceditur crescere ut ad roborem parentum uel crescendo possint filii peruenire. Filius autem di sicut dicitis & docetis minor patre genuit. sic remansit. atq; ut ad patris formam non posset peruenire nec creuit. Hic tu ut apparet quam magna ueritatis mole premeret. si omnino ad rem non respondisti. sed tanquam deficienti flatu hanelares. reprehendendum

R



§ MAXIMINUS

§ MIRE

§ OPTIME

pi

meputasti dicens: quodam feda comparatio de filio scilicet hominis siue canis in illa tantum Inmensitatem produci non debuit. hoc respondere est. an potius inopia responsionis ostendere. quas lego propterea terrenarum naturarum ista exempla produxerim. ut in corruptioni corruptionem. In mortalitate mortalitatem. Inuisibilibus uisibilia. aeternis temporalia coequarem. An non potius ut uos in magnis et summis rebus errantes. de rebus paruis infimisque conuincerem. quoniam uidetis bonum quod creator summe bonus dedit & iam & tremis uilibusque creaturis. ut cum longe alius sint quam est ipse. hoc tamen generent quod sunt ipse. Nec ad tenditis quid malidicatis ut cum homines et canes etcetera huiusmodi habeant filios ueros quos illis gignentibus creat ueritas non sit uerus dei filius ipsa ueritas. Aut si scia scriptura cogente permittitis ut uerus filius sit. rogamus permittite ut degener non sit. et degener quomodo audiant catholici unde erupescant heretici. filius uiri fortis. si non habet fortitudinem. degener dicitur. tamen homo est quod & pater est. atque indissimili uita non est tamen aliena substantia. Nos unigenitum dei filium ita degenerare uultis. ut ipsam patris eius substantiam denegatis. minorem natum. minorem remansisse latatis. nonnullam datis aetatem. qua possit augeri. non datis eandem formam qua possit equari. Cuius naturam tanta subtrahitis. miror uerum filium quae forte dicatis. Nisi in felicissimo errore non uos putatis ad unius patris gloriam nisi per unicus filii contumeliam peruenire.

§ de magnitudine

§ filii

**S**eptimo loco dixi usque adeo autem filium agnoscimus magnum dñm. ut patri dicamus aequalem. Itaque sine causa inquam nobis quod ualde profitemur testimonium. et multiloquio probare uoluisti. et in uerbis meis addidi disputationem. In quae rationem reddidi. quare filius cum sit patri aequalis. dicat eum tamen dñm suum. ubi ait ascendendo ad patrem meum. et patrem patrem uestrum dñm meum et dñm uestrum. Quoniam tu commemoraueras hoc euangelicum testimonium quo te probare existimasti quod patri filius non esset aequalis. Ego itaque tibi ad ista respondens dixi patrem propterea & iam dñm esse unigeniti filii. quoniam factus est homo et natus ex femina & hoc esse quod dicitur.

quod ubi quid futurum  
ostenderet patrem hunc  
natus est natus et natus  
pater illi est quoniam de  
natus hominem natus. A  
testimonia quae in illa  
re natus est dñm et natus  
Nullo modo uentre potuit  
natum ubi scriptum est  
siram & uero ut dicitur  
per se dicitur & uero  
genitio enim & uero  
habet de substantia  
homo hominem genuit  
uerus eius qui est natus  
diuersi quidem substantia  
substantia est dei pater e  
et homo filius. Sed ad id  
natus est dñm et natus  
operiret dicitur. qui est p  
dei eius non desuo. Nihil  
Quoniam dixit de  
etiam hoc secundum hom  
neque hoc semirandum  
mum etiam parentibus s  
paulominus ab angelis  
prosecutum. quoniam et p  
Dende uolens uelud prote



in psalmo ubi quod futurum fuerat prænuntiavit de ventre matris mee dñi m̄ estu-  
 ut ostenderet patrem hinc sēd̄m suum quia homo factus est. homo enim de ventre  
 matris est natus. et secundum hominem deus gineim natus est dñs. ut non solum  
 pater illi eēt quieum de se ipso genuit uerum etiam dñs eius es sēt. quem de ventre  
 matris hominem creūit. Adhęc tu cum respondere uoluissēs multa dixisti et multa  
 testimonia que tenihil adiuuauit protulisti. Quomodo tamen dictum sit de ven-  
 tre matris mee dñi m̄ estu. quamuis eadem scriptura scē uerba memoras sēs.  
 Nullo modo in uentre potuisti. qui autem in eoloco posueris psalmi alteris testi-  
 monium ubi scriptum est. Tecum principium in die uirtutis tue in splendorib;  
 scōrum. & utero ante luciferum genuite. Omnino non uideo; non enim filii  
 personae est dicentis & utero tuo aut de ventre tuo dñi m̄ estu. Illa ineffabilis  
 generatio etiam si & utero patris accipitur hoc significatum est quia de se ipso  
 hoc est de substantia sua dñs dñm genuit sicut & utero matris quando natus est  
 homo hominem genuit. Ut intellexeremus in utraq; generatione non di-  
 uersas eius quis est natus. sed eorum de quibus ē natus esse substantias.  
 diuersa quidem substantia ē dñs pater. et homo mater. Non tamen diuersa  
 substantia est dñs pater et dñs filius. sicut non est diuersa substantia homo mater  
 et homo filius. Sed audi quid dicat in profeta iste filius. de ventre inquit  
 matris mee dñi m̄ estu. nolimus tuis uer-  
 bis ad rem non necessariis conari  
 operireres claras. qui est pater filio & utero suo. de ventre matris est  
 dñs eius non de suo. Ad hoc ergo pro r̄sus nihil respondere potuisti;  
 in  
 tu uoloco de subiectione quasubiectus est patri filius respondit tibi  
 Quoniam dixerat de subiectione unum statuit dñm. Respondier go.  
 etiam hoc secundum hominem recte accipi quod filius subiectus est patri.  
 neque hoc esse mirandum cum legatur utique secundam ipsam serui for-  
 mam etiam parentibus subiectus. Et de illo sit scriptum minor astieum  
 paulominus ab angelis. Ad quod tu quasi respondens dixisti me optime  
 pro secutum. quoniam et parentibus propter formam serui esse & subiectus  
 De deuo lens uelud pro te esse ostendere quod contra te esse cernebas.

MURE 3

5 OPTIME



§ MAXIMIANUS

Ac sic incautus mihi nusquam attentis hominibus quicumque essent ista lecturi tanquam  
 respondens temere facere ubi quod diceret non habebas adiungis & dicitur si enim  
 parentibus subiectus inuenitur quos ipse creauit. Quia omnia per ipsum  
 facta sunt. nec enim post tempora sed ante tempora nouimus filium genitum  
 a patre. Sic ergo parentibus inquit subditus ut diuinarum scripturarum  
 auctoritas luce clarius predicat. quanto magis utique illi suo genitori est  
 subditus. Quia tantum actalem eum genuit secundum quod ait paulus.  
 Cum omnia fuerint filio subiecta tunc & ipse filius subiectus erit illi qui  
 sibi subiecit omnia. 7 Haec uerba tua possent a me putari dicta esse. & omnino mea  
 nisi te audientibus cum dicerentur et postea haec cuncta legentibus euidenter  
 a patre te illa dixisse. quis enim crederet & consentire posse uos nobis secundum  
 formam serui ac per hoc non secundum formam dei christi esse subiectum.

§ AUGVS

¶ VIII

**N**ono loco absteque sumus ut per scripturas diuinas ostenderes si ualeres  
 utrum adoraret patrem spiritus sanctus. hoc enim dices. Sed sicut ipsa tuapro  
 secutio cui respondis satis indicat non probaueris ad hanc ergo inquisi  
 tionem meam uide quid posteriore prosecutione responderis. Cum enim  
 dixisses quantum uoluisti de iudicio filii. quod et nos fidelis si me credimus.  
 Et de subiectione quam secundum formam serui filium patri reddere  
 non negari. Ubi uenisti ut probares a seculo spiritu adorari patrem. Redisti  
 ad illos gemitus de quibus tibi iam antea responderam secundum  
 morem scripturarum qualocutione sit dictum  
 Et ipse spiritus interpellat gemitibus inenarrabilibus. Nec credamus  
 spiritum sanctum numquam esse sine gemitibus posse. Quoniam nullus dies nulla  
 hora nullum momentum temporis inuenitur quonon sanctis orationes  
 deo ubicumque funduntur. ab alio hic ab alio alibi cum tamen ab orationibus  
 sanctorum nullum sit tempus immune. Quando quidem diebus ac noctibus  
 cum alii cibo ac poture reficiuntur. alii quodlibet aliud agunt. alii do  
 miunt. non utique desunt quos desiderium sancti orare compellat.  
 Ita fit ut spiritus sanctus qui ubique omnibus adest. aliquantulum cessare

§ id est in pella  
§ refacit

§ poterit

gemitibus non finitur  
 amque orationibus  
 sic intellegatur  
 facti quibus  
 locutionum modo  
 huius  
 sicut per unum  
 uelent fieri  
 namque quod nihil  
 non modo aduini  
 non inuenit. Nullomodo  
 spiritus sanctus  
 non concederetur  
 interpellare uel orare  
 adorari. Recole consuetudinem  
 aliquando rogantur et  
 nullomodo demonstrantur  
 ¶ IX  
 Deo loco egregium ut  
 dicitur in ista  
 et uarietas substantiarum  
 per speculationem quae  
 quatuor adheret deo  
 non ueni. conatus est  
 tate naturae sed uoluntate  
 uobis obicitur quod  
 non hoc uoluntate quod  
 propter unitatem substantiarum  
 talis unum est deus. Nudum est  
 est & sunt. nec  
 diuersa substantia est. Sed  
 inuenitur deus



gemitibus non sinuntur. quod est extreme miserie. cum pro quibus  
 cumque orantibus cogitur gemere. nisi gemitibus inenarrabilibus interpellare  
 sic intellegatur. ut dixi id est qui gemitibus scorum desideriorum interpellare  
 scos facit. quibus affectum pium gratie spiritalis infundit. Sed cum similes  
 locutionum modos quando per efficientem significatur id quod efficitur: quia  
 sicut pigrum dicimus quia pigrum facit. et dionitrem uelletem. quia trister  
 uelletor facit. Et in descripturis scis commemorauerim ubi dicit ad abraham  
 nunc cognoui quod nihil est aliud quam nunc ut cognosceres feci. quos locutio  
 nis modos de diuinis eloquijs ameprolatis quomodo aliter interpretaberis  
 non inuenisti. Nullomodo ad istos gemitus redire debuisti. nemo enim sic de  
 spu sco sapit nisi qui secundum carnem non secundum spum sapit. Quamuis  
 & tibi concederetur quomodo tu sentis sic spu scm interpellare pro scis. aliud e  
 interpellare uel orare. aliud adorare. Omnis qui orat non omnis qui rogat  
 adorat. Recole consuetudinem regum qui plerumque adorantur. & non rogant.  
 aliquando rogantur. et non adorantur. Ac per hoc a sco spu adorari patrem  
 nullomodo demonstrare potuisti.

**D**ecimo loco egitecum. ut intelleges quomodo per inefabilem copulationem  
 sit unus ds ipsa trinitas. quando dicimus unius esse substantie. quando quide  
 etiam diuersas substantias inuenimus hoc est spm hominis & spm dni  
 per copulationem quia homo ad dno unum spm dictum ubi ait apostolus  
 qui autem adheret dno unus sps est. Ad quod tu respondens uel potius  
 non tacens. conatus es ostendere quomodo pater & filius unum sint non uni  
 tate nature sed uoluntatis. Hoc quidem dicere soletis. sed tunc soletis cum  
 uobis obicitur quod ait dñs ego et pater unum sumus. Ego autem hoc loco  
 non hoc uolui probare quod pater et filius et sps scs unum sint. quod dem  
 propter unitatem substantie fidelissime credimus. sed quod eadem trini  
 tas unus est ds. Aliud est quippe unum sunt. aliud unus est ds. discerne  
 est. & sunt. nec ait apostolus. qui adheret dno unum sunt. quonia  
 diuersa substantia est. Sed ait qui adheret dno unus sps est. si autem uos

¶ non tunc ds dicendus est. cognouisse qd ait equa fieret. nuqua potuit ignorare.

ue essent ita...  
 bar. aduigi...  
 Quia omnia...  
 ora nouimus...  
 marum scriptura...  
 que illi suo...  
 dum quod ait...  
 lus subiectus...  
 putari dicta...  
 unta legentibus...  
 tre posse uos...  
 xpim esse subiectum...  
 unas ostenderes...  
 Sed sicut ipse...  
 adhuc ergo...  
 espondens. Cum...  
 of fidelis sine...  
 illum patri...  
 lerari patrem. Sed...  
 esponderum. Secun...  
 catione sit dicitur...  
 rabilibus. Nec red...  
 Quoniam nullus...  
 quoniam scis...  
 cum tamen ad...  
 quidem dicitur...  
 & aliud agunt...  
 sem orare...  
 quum mulum...



cum de duobus dicitur unus est. et dicitur quid unus sicut dixit apostolus  
 unus sps est. hoc idem putatis esse quod est. cum de duobus dicitur unum sunt  
 nec dicitur quid unum sicut ait saluator. ego et pater unum sumus. Cur  
 non dicitis pater et filius unus dñs est. quare quando auditis audi ist dñs dñs  
 tuus dñs unus est de patre tantum uultis intellegi nempe pater dñs dñs  
 & filius dñs dñs est. Cur non apud uos uterque unus dñs dñs est. Sicut apud  
 beatum apostolum sps hominis & sps dñs unus sps est. Quid autem prodeest  
 cause uestre qui per consensionem uoluntatis hoc dicitis fieri quod quide  
 ita fit. sed ubi est diuersa natura sicut diuersa natura est hominis et dñi  
 et tamen qui adheret & dño. per consensionem utique uoluntatis unus sps.  
 Si ergo non uultis per unitatem substantie. certe per consensionem uolunta  
 tis dicit <sup>amen</sup> & aliquando dicit equo quomodo dicit pater et filius unus dñs est.  
 Sed non dicitis. ne quod nunquam uoluistis. cogamini confiteri de utroque  
 dictum esse non de patre sola. audistis dñs dñs tuus dñs unus est: Quoniam  
 sem spm non uultis dñm non uultis dñm confiteri. Dicite inquam ratione qua  
 uultis pater et filius unus dñs dñs est ut patri & filio seruientes non duobus  
 dñs & duobus dominis. Contra preceptum dñi et dñm unius seruistis nunc  
 de hac re satis dictum sit. puto cum ista legeris nihiliter respondere potuisse  
 ad id quod de apostolo commemorabit qui adheret dño unus sps est. si con  
 tentionem deposueris non negabis.

7xi

**U**ndecimo loco dñm esse spm sem de templo eius quod nos ipsi sumus teste  
 apostolo ostendi ubi ait. Nescitis quia templum dñi estis et sps dñi habi  
 tat in uobis. Iterum nescitis quia corpora uestra templum in uobis  
 est sps sc̄i quem habetis ad d̄. Tu autem ad ista respondisti nihil. uisti  
 enim suscipio que protulisti. nescitis quia templum dñi estis et sps dñi habitat  
 in uobis. Neque enim dñs inquit habitat in homine quem non ante sps sc̄i  
 sc̄i ficauerit ad que purgauerit. Neque istomodo intellegi uoluisti non  
 spm sem esse dictum dñm. nec templum sps sc̄i nos esse sed dñi. et hoc esse dictum  
 templum dñi estis. sed ideo additum sps dñi habitat in uobis. quia purgat

5 MAXIMIANVS

5 AVGVS

3

templum dñi  
 quem sensum tuum  
 enim nunc ostendit  
 tunc dicitur dñm  
 uera respiciunt  
 redm. cur uoluntatis  
 seruat utque sps sc̄i  
 sp̄i sc̄i est dñm orar  
 ore sicut ostendit b  
 tom dñs uobis ut eu  
 no ipse sumus certisime  
 esse templum r  
 in sermone tuo me  
 pladi quod cum q  
 uent sp̄i sc̄i quod d  
 enim dñs uere est  
 et quomplum die  
 quia corpora uestra  
 igitur utrum horum  
 et alterum tacere  
 sp̄i sc̄i. Cur hoc fecisti ro  
 Quomodo dñs noster no  
 dñs dñm cognosceret  
 scripturam fuere sub  
 undecimo loco admoni  
 dñm quod unum si  
 dere ad hoc uolens n  
 ingustis adfirmare  
 & filio quod xps omni



sp̄s sc̄i templum dī non suum. ut cum ipse per gauert. tunc illic in hat & dī.  
 quem sensum tuum quanta sequatur absurditas nolonunc dicere. Illud  
 enim nunc ostendere debeo quomodo multa dicendo nihil quod ad rem per-  
 tinet dixeris. dimisit enim causam et pererexisti in laudem sp̄s sc̄i. tanq̄ copiose  
 contra te ipsum & se autus es. contra te ipsum. Ideo dixi. quoniam nonius eum dice  
 redm̄. cuius tantam diuinitatem per laudem coactus es confiteri. ut cum  
 sit unus ubique sit presentis. et nemini sc̄i ficando desit. Ubicumque quisq̄  
 xp̄i anus esse & d̄m orare. uoluerit simul se omnibus exhibendo siue in ori-  
 ente siue in occidentente baptiscentur in xp̄o. hoc et nos dicimus talem altari-  
 tum absit a nobis ut cum negemus d̄m. quod & r̄a per suum templum quod  
 nos ipsi sumus citissime et facillime ostenditur. neque enim nisi d̄i noster  
 esset. templum nos ipsos habere potuisset. Quod tu ut occultares  
 & in sermone tuo mentes hominum a luce ueritatis auerteres. de tem-  
 plo dī quodcumq̄ dixisti quem noluisti intellegi sp̄m sc̄m. De templo  
 autem sp̄s sc̄i quod aperitissime demonstratum est. omnino tacuisti. Cum  
 enim tibi duo testimonia pauli apostoli proposuerim. Unum ubi ait nesci-  
 tis quia templum dī estis & sp̄s dī habitat in uobis. Alterum ubi ait nescitis  
 quia corpora uestra templum in uobis est sp̄s sc̄i. Quare tam fraudulenter  
 egisti ut unum horum commemorares. Quod dictum est. templum dī estis  
 et alterūrum. taceres. quod dictum est. corpora uestra templum in uobis ē  
 sp̄s sc̄i. Cur hoc fecisti rogote. nisi quia nullo pacto posses argumentari.  
 Quomodo d̄i noster non esset qui templum nos ipsos haberet. quem sine  
 dubio d̄m cognosceremus. Si et templum de lignis et lapidibus per diuinam  
 scripturam facere iubemur. **XII**

**D**uodecimo loco admonui te proferres si posses quadiuina auctoritate sit  
 dictum quod unum sint ubi substantiæ sunt diuersæ; tu autem respon-  
 dere ad hoc uolens nihil tale proferre potuisti. Sed magis coartatus  
 angustis ad firmare ausus es. quod apostoli unum sint cum patre  
 & filio. quod xp̄s omnino non dixit. sic enim abste dictum est. tam



per confen  
sione

quam pater et filius et apostoli unum sint; Xps autem non ait. ut ipsi & nos unum  
simus. sed ait ut sint unum sicut & nos unum sumus. Nam & uerba ipsa euangelica  
ponam. pater scē inquit serua eos quos dedisti mihi in nomine tuo ut sint unum  
sicut & nos unum sumus. Quid dixit ut nobiscum sint unum. aut ut ipsi et nos sint  
unum. Item post aliquantum non inquit pro his rogatum. sed et pro eis qui  
credituri sunt per uerbum eorum in me ut omnes unum sint. neq; hic dixit  
ut nobiscum unum sint. Deinde sequitur. sicut tu pater in me et ego in te & ipsi in  
nobis unum sint. & hic non dixit unum simus. aut unum nobiscum sint. sed unum  
sint in nobis. Ut quia natura unum sunt quia homines sunt. & in patre  
& filio sint unum. non cum ipsis unum. id est ut ipsi & isti sint unum. Adhuc ad  
iungit & dicit. ut mundus credat quia tu memisti & ego claritatem quam  
dedisti mihi dedi illis. ut sint unum sicut & nos unum sumus. ego in eis & tu in  
me ut sint consummati in unum. Quoniam ergo totiens dixerit ut sint unum  
non tamen alicubi dicit ut & ipsi & nos simus. unum hoc est ut nobiscum  
sint unum. sed ait in nobis dicit. aut sicut nos. id est ipsi secundum naturam  
suam. nos secundum nostram. Volebat enim eos quia natura unum erant  
in hoc ipso quod unum erant esse perfectos. Non enim quia dicit estote ergo  
& uos perfecti sicut pater uester celestis perfectus est. Vult illos de natura  
unitate coniungere tanquam illorum & illius. una eademq; natura sit.  
sed perfectos. uult esse in natura sua. sicut est deus perfectus in sua. Quamuis  
diuersa non una. quod nisi in ipso simus omnino esse non possumus. Non sicut  
in illo sunt omnes. quia ipse continet. omnia que creauit. Propter quod dic  
tur est non longe positus ab uno quoque nostrum. quia in illo uiuimus mouemur  
& sumus. sed sicut in illo sunt tales qualibus dictum est. In tenebris aliquando  
tenebre nunc autem lux in dño. Unde et illud est. cui uult nubat tunc in  
indño. Non igitur proferre potuisti ubi dictum sit unum sunt. quorum est  
non una sed diuersa substantia. & tanquam in obscuro. loco nobis subripere  
uoluisti. ut diceret apostolos unum esse cum patre et filio tanquam unum  
essent apostoli et pater & filius. Cum apostolorum substantiam man

est apater & filio  
sint unum. Nam quia  
tulle & fraudem fieri  
Tertio decimo loco  
monium prohibet per  
memori. in quibus  
filio prohibet testim  
alio testimonium pe  
precautione hinc om  
omni accipi. effici pot  
testimonium ut hinc  
habet esse uorem. N  
pater ipse qui filius  
illius dicitur non  
XIII. quidem esse patrem  
Quarto decimo loco  
quid dicit et filius  
patrem & filium est  
negare possit quod de  
diligunt. Cur negat  
unum naturam na  
dixit. Ad hoc tunc  
patrem. sed unum  
patrem. sicut crea  
Quem diuersitate  
Quinto decimo loco  
sed apparuisse tam  
pater maior me est.  
per subiectam crea



festisit a patre & filio ee duos iam. sed quoniam ut ipsi & nos unum simus. aut nobis cum sint unum. Nusquam xpm dixisse manifestum est. te quoque nobis respondere non potuisse & fraudem facere uoluisse manifestum sit. JXIII.

**T**ertio decimo loco te com monui. non ideo patrem filio esse maiorem. quia testimonium perhibuit pater filio. Nam et profetas et testimonium perhibuisse memora ui. quos maiores illo esse non potes dicere. Dixeras enim quod pater filio perhibuerit testimonium. quod sic accipi. tanquam hinc probare uolueris illoc uis testimonium perhibuit eum esse maiorem. Sed quoniam posteriora. tua prosecutione hinc omnino tacuisti. tacita nitentiam in locum consenti onis accipi. et fieri potest ut ideo commemoraueris patrem & filio perhibuisse testimonium. ut hinc illum esse alium. Istum autem alium. non ut illum isto probares esse maiorem. Alium uero esse patrem alium esse filium. quoniam non est pater ipse qui filius. et nobis & uobis. contra sabellia nos est commune dogma. illi enim dicunt non alium sed eundem filium esse qui est pater. Nos autem alium

XIII. quidem esse patrem et alium filium. sed tamen quod pater e hoc ee dicimus filium

**Q**uarto decimo loco ad illud quod dixerat dilectum lego et credo quod pater est qui diligit et filius qui diligitur. Respondens dixi. si autem dicit hinc inter patrem & filium esse diuersitatem. quia pater diligit et filius diligitur. quasi negare possis. quod et filius diligit patrem. deinde addidi ambo se inuicem diligunt. Cur negatis eos unius esse nature. Quod utique ideo dixi. ne hinc unam naturam negaretis amborum. quia illum diligere hunc diligi ipse dixisti. Ad hoc tu respondens. consentisti quidem quod et filius diligit patrem. sed unius esse nature consentire noluisti. tanquam filius ita diligit patrem. sicut creatura creatorem. non sicut unigenitus genitorem. Quem diuersitate substantie uultis ee degenerem. JXV.

**Q**uinto decimo loco dixi pariter ee inuisibilem trinitatem non solum patre sed apparuisse tamen uisibile filium in forma serui propter quam dixit pater maior me est. sed quoniam patribus sed uinitas demonstrabat dixi per subiectam creaturam ide ee factum. non per suam qua est inuisibilis

MAXIMVS 3  
AVGV 5







ergo quod dixisti se uere solus sapiens pater. nempe quo per ueneris. et aquarta  
blasphemia te debeas reuocare. iam sentis; /XVII.

**S**eptimo decimo loco egre tecum. quod & iam filius non solus pater infectus sit  
hoc est factus non sit. dixerat enim ideo a uobis unum dñm pronuntiaui. quia na  
tus est super omnia in natus infectus. Respondens ergo hunc audaci et ue  
sic autem dicit inquam patrem infectum. quasi filius factus sit per quem fac  
ta sunt omnia. Deinde addidi scito factum esse filium sed in forma ser uenam  
in forma dñi usque ad eonone est factus. ut per illum facta sint omnia. si enim  
ipse factus est inquam. non per illum sunt omnia <sup>facta</sup> sed cetera. Ad hæc tu  
cum totatui prolixitate sermonis ita nihil quod diceret inuenisti. ut hinc  
omnino tanquam id non audieris. conticisceres; /XVIII.

**O**ctauo decimo loco & iam de in na to patre id est in genito quia & hoc  
dixeras. tecum agendum putauit & dixi non itaque dico filium in geni  
tum sed patrem genitorem. filium genitum. hoc tamen genuit pater  
quod est. Alioquin non est uerus filius. si quod est pater non est filius.  
sicut de partibus animalium supra iam diximus. & iam ad hoc tunc uerū  
nec falsum aliquid protulisti; /XVIII.

**N**onodecimo loco qui apoposceras. uene ut ostenderem. equalem esse patri spm scm  
Respondit tibi dicens. quid est autem quod poscis. ut ostendam tibi equalem  
patri spm scm. quasi tu ostenderis patrem maiorem esse spū scō sicut potui  
isti ostendere de filio propter formam ser uii. Scimus enim inquam dic  
tū esse patrem filio maiorem. quia in forma ser uierat filius. & adhuc  
in forma est humana filius. quā leuauit in celum propterea de illo  
dictum est quod & nunc interpellat pro nobis & sempiterna erit in regno  
hæc eadem forma immortalis propter quod dictum est tunc & ipse filius  
subiectus erit ei qui illi subiecit omnia. Nam de spū scō qui nullam sus  
cepit creaturam ad unitatem persone sue. quā uis se per subiectam  
creaturam uisibiliter et ipse siue per columbe speciem siue per lin  
guas igneas sit demonstrare dignatus. numquam dictus est eomaior

ARIANUM  
HOC MACC  
DONIANIS  
INVCNT



147  
pater. Numquam dicitur est sp̄s adorasse patrem. numquam dicitur minor  
patre. Adhæc tu quasi respondens non tamen respondisti. non enim potuisti  
ostendere sp̄s sc̄o alicubi patre dictum fuisse maiorem. sicut filius propter  
formam serui dixit pater maior me est. et cum ego dixerim sp̄m sc̄m non ad uni-  
tatem personæ sue ullam suscepisse creaturam. tuta sp̄m sc̄m in columba & igne  
apparuisse dixisti. sicut apparuit xp̄s in homine quasi colūba & sp̄s uel ignis  
& sp̄s una persona sit. sicut uerbum et homo una persona est. adoram quippe aparu-  
erunt illa que sp̄m sc̄m significando monstrarent uisibiliter inuisibile.  
columba propter amorem sc̄m. ignis autem propter caritatis lumen adq̄  
feruorem. et per actum significationis officio corporales illæ species transi-  
erunt. atque esse ulterius desinit erunt. sicut columnæ nubes nebulosa  
per diem luminosa per noctem. Denique <sup>ne</sup>putaretur columba uel flamma  
ad substantiam pertinuisse sp̄s sc̄i. uel quod se in hæc uisibilia tantæ maiestatis  
natura conuerterit. aut in unitatem personæ suæ istas suscepit. numquam  
post ea sic apparuisse legitur sp̄s sc̄s. xp̄m autem qui humanam non <sup>ad</sup>horam  
sumis effigiem in qua omnibus appareret & ac deinde illas species præteriret.  
sed in unitatem personæ suæ manente inuisibilis forma accepit uisibilem homi-  
nis formam. non solum natus est in ea de homine matre. uerum & iam creuit  
in ea & manducauit et bibit. et dormiuit in ea. & ascendit in celum et sedet  
ad dexteram patris in ea. et ad iudicandos uiuos et mortuos est uenturus  
& in regno suo ei qui illi subiecit omnia erit subiectus in ea. Hæc tu in mea  
responnōne breuiter dicta que nunc aliquanto latius ut uel sic intellegeres  
& explicauit attendere et considerare enoluisti. Inruens in tantam blasphemiam  
ut naturam diuinam dī & sp̄s sc̄i conuertibilem. pronefas & mutabilem  
diceret. tantamque ista sunt uerba. Eam quis que de inuisibilitate omni-  
tenentis dī prosecutus sum & iam & ipse licet alio proposito. at tamen  
tuis uerbis affirmasti. quod sp̄s sc̄s in specie columbe sit uisus. nec non &  
in specie ignis. filius sane in forma hominis. pater autem neque in specie  
columbe. Nec in forma hominis. nec aliquando uertit se in formas

IMIRE

TOTUMURI  
FICE

:R

1. & occisus est in ea & resurrexit in ea.



sed ne aliquando uertitur de quo scriptum est. ego sum qui sum et non sum mutatus. ANQ  
 Deinde adiungit et dicit. filius sane in formam dei constitutus. ut ut ipse protulisti ANQ  
 formam serui accepit. quod non pater. sps. eque scs suscepit. Speciem columbe ANQ  
 quam non suscepit pater. scito ergo inquit quia unus est inuisibilis. unus & iam ANQ  
 incomparabilis. atque immensis. haec num quid diceret. si secundum spm non secun ANQ  
 dum carnem posset cogitare quid diceret. homo enim qui legis in scripturis ANQ  
 scis. ego sum qui sum & non sum mutatus. et cum uerbas int ista non patris solius ANQ  
 sed ipsius trinitatis. quae unus est dñs. tue patri tan tumodo tribuens filium mu ANQ  
 tabilem credis unigenitum. per quem facta sunt omnia. mutabilem credis eum ANQ  
 de quo dicit euangelium. in principio erat uerbum. & uerbum erat apud dñm & dñs ANQ  
 erat uerbum. et omnia per ipsum facta sunt. mutabilem credis. Quid iam dicam ANQ  
 de spu sco. quando illum. quem uerum dñi filium. et uerum confiteris dñm. muta ANQ  
 bilem credis. quod utique non crederes. si formam serui a forma dñi esse susceptam ANQ  
 non formandi in formam serui esse mutataem. quam catholicus crederes. et ui ANQ  
 sibili homine assumpto permansisse inuisibilem dñm. non carnaliter sed spiri ANQ  
 taliter cogitares. nec contendendo diffideres. sed intelligendo conspiceres ANQ  
 et spm scm inuisibili suam aeternam natura nullo modo in ignis aut columbe specie ANQ  
 mutata. atque conuersa per subiectam creaturam. apparuisse sicut uoluit ANQ  
 uisibiliter ut posses considerare fideliter. Memento tamen. nec maiorem ANQ  
 patrem spu sco. nec adoratum patrem ab spu sco. ullis diuinis testimoniis ANQ  
 contra propositionem meam. demonstrare potuisse. ANQ

In centesimo loco quoniam dixerat de filio si equalis patri. utique talis. si talis ANQ  
 utique innatus. ego respondens tibi. sed dicit inquam de filio si equalis. utiq ANQ  
 talis. id est ut qui non est ingentus. non uideatur talis. posset dicere. ANQ  
 non esse hominem. quem genuit adam. Quia ipse adam non est genitus. ANQ  
 sed factus ad o. Si autem potuit adam & non esse genitus. & tamen hoc ANQ  
 generare quod erat ipse. Non uis ut potuerit dñs. dñm aequalem sibi. ANQ  
 ad haec non miror nullum te inuenisse responsum. sed plane laudo nec ANQ  
 respondere conatum. atq; utinam hoc ubique fecisses. nusquam enim ANQ



in sermonibus nostris quid recte responderes inuenire potuisti. et tamen pene  
ubique tacere noluisti. sed cum in alius tam multa dixeris. causae que inter nos  
agitur. non necessaria & tempus loquendo consumseris. gratia tibi agenda  
sunt. ubi nonnulla sic uidisti te refutare non posse. ut eam aliter summo silen  
tio pretereire.

## EXPLICIT LIBER PRIMUS.

## INCIPI LIB. SECUNDUS.

**R**ES IAM POSTULAT UT IN EO QUOD RELIQUUM EST  
optulante dño impleam promissionem meam. In operis quippe huius  
huius & oratio prius inquam ostendam refellere te non potuisse quae dixi  
deinde quantum necessarium uidebitur ego refellam quae ipsa dixisti.  
Quia ergo sicut adiuuante dō potui ostendi et quae dixi non potuisse refellere.  
super est ut ea quae dixisti. ego refellam sicut dō adiuuante potui ero. pro  
res itaque prosecutiones tuas quibus continuo reddidi meas. in hac disputa  
tione que nunc a me suscepta est. non retracto. ad illam uero ultimam  
tam prolixam ut mihi de illo spatium responsionis auferret & ita redar  
quam si uoluerit quinor regit ut ad quiescas lumini ueritatis. si contentio  
nisi tenebras non amaueris. In primis ergo superflua tua detraham. ne  
cessitate responsionis meae. causa quippe inter nos agitur. utrum pater  
& filius et sp̄s sc̄i. diuersi uel tuos dicatis. an potius ut nos dicamus. unius sint  
eiusdemque substantiae. cum conueniat inter nos patrem non esse quae  
filius. nec filium esse quae pater. nec patrem esse uel filium qui sp̄s sc̄i est.  
Quid quidigitur tanta tuae prosecutionis prolixitate dixisti. unde  
ostenderes alium esse patrem. alium esse filium. alium esse sp̄m sc̄m.  
quando nobis cum agitur superfluum prorsus esse cognosce. et sit tibi & pug